



Chicago

mesto mrakodrapov,
prívlastkov a kontrastov

Pripravil: Pavel Kosnáč, Foto: autor, archív

Tento rok sa mi naskytla skvelá príležitosť spoznať architektúru Chicaga a zároveň pre amerických Slovákov žijúcich v tomto veľkomeste odprezentovať slovenskú architektúru na festivale, ktorý každý rok usporadúvajú. Okrem mojej prezentácie súčasnej architektúry na Slovensku a vlastnej architektonickej tvorby sa festivalu zúčastnili a odprezentovali aj ďalšie osobnosti Slovenska z oblasti umenia (Štefan Skrúcaný, folklórny súbor Detvan...), politického života (podpredseda vlády Dušan Čaplovič, slovenský veľvyslanec v USA Rastislav Káčer), nechýbal ani predstaviteľ cirkvi arcibiskup Ján Sokol a mnohé ďalšie osobnosti.

Pripravil: Pavel Kosnáč
Foto: autor, archív

Mesto mnohých prívlastkov

Chicago zatiaľ, bohužiaľ, nie je turisticky tak známe, ako by si zaslúžilo. Kto však do tohto veľkomesta pri Michiganskom jazere zavíta prvýkrát, je obvykle veľmi prekvapený jeho krásou, ostro kontrastujúcou najmä s neďalekými urbanistickými komplexmi Gary a Hammond, plnými nevzhľadnej ocele. So scenériou chicagských mrakodrapov môže súperiť jedine New York. V stavbe výškových budov udávalo Chicago tón svetu už od samého počiatku, práve tu po požiari v roku 1871 vyrástol prvý



mrakodrap na svete a do roku 1996 bol Sear Tower s výškou 444 m najvyššou budovou na svete. Okrem moderných budov a veľkomestskej atmosféry však v Chicagu môžete nájsť aj 25 kilometrov dlhé pobrežie Michiganského jazera s plážami lákajúcimi k odpočinku a relaxácii. Možno sa po nich vydať na prechádzku do Lincolnovej Zoo alebo sa tu prevážať na bicykli či kolieskových korčuľoch. Toľko na úvod, teraz trochu k histórii tohto mesta.

Chicago je veľkomesto ležiace vo vnútrozemí Spojených štátov amerických, juhozápadne od Michiganského jazera. Po New Yorku a Los Angeles je tretím najväčším mestom USA a najväčším mestom ležiacim vo vnútrozemí. Spolu s prímestskými časťami a metropolitnou oblasťou, zvanou aj Chicagoland, má Chicago takmer 10 miliónov obyvateľov. Jedna tretina obyvateľstva Chicaga sú belosi, druhá tretina afroameričania, zvyšok sú buď hispánci alebo nejaká iná národnostná menšina.

Chicago vyrástlo z pohraničného mesta (1833) na jedno z popredných svetových veľkomiest, ktoré je v hodnotení Globalization and World Cities Study Group & Network zaradené medzi 10 najplyvnejších svetových veľkomiest ohodnotených známku „Alpha“. Dnes je Chicago finančné, dopravné a kultúrne stredisko amerického stredozápadu. Mesto je dávno známe ako finančné, priemyselné, dopravné a kultúrne centrum aj kvôli mnohonárodnej rozmanitosti. A známe je aj vďaka svojim mrakodrapom,

miestnej kuchyni, politickým tradíciám a významným športovým klubom.

Množstvo prezývok, ktoré mesto už dostalo, poukazuje na pestrosť charakteru Chicaga.

Chicago sa zmenilo z malej dedinky s 350 obyvateľmi v roku 1830 na veľkomesto, ktoré usporiadalo v roku 1893 výstavu World's Columbia Exposition, ktorá prilákala 26 miliónov návštevníkov. Vďaka strategickej polohe sa Chicago stalo križovatkou ciest, kanálov, železníc a leteckých liniek. Jeho dopravná sieť ho preslávila v pozitívnom zmysle slova. Celkom naopak to bolo v dvadsiatych rokoch minulého storočia, v časoch prohibície, ktorá žičila gangstrom typu Al Caponeho a policajnej korupcii (Eliot Ness). Poet Carl Sandburg nazval Chicago „City of Big Shoulders“ (mestom veľkých ramien). Mesto však silné ramená potrebuje, pretože je formované rôznorodou náboženskou enklávou, edukačnými inštitúciami svetovej úrovne a zároveň je obchodným a komerčným centrom. Každá enkláva si budovala osobitú architektúru, nad ktorou sa týčia mrakodrapy tiahnuce sa od západného pobrežia Michiganského jazera. Množstvo prezývok, ktoré mesto už dostalo, poukazuje na pestrosť charakteru metropoly. Jeho najslávnejšia prezývka pochádza z roku 1893, keď ho editor Charles Dana z New York Sun, pomenoval „The Windy City“ (Veterné mesto). Túto prezývku má mesto kvôli častým vetrom vanúcim z jazera. V porovnaní s New Yorkom alebo Los Angeles je Chicago oveľa čistejšie a zelenšie. Tvrdó pracujúci Chicagčania milujú športy a pobrežie

jazera im poskytuje skvelé prírodné ihrisko. Mesto dostalo názov podľa indiánskeho názvu rieky „Checaugou“, ktorá sa vlieva do Michiganského jazera.

Windy City sa vždy pýšilo ako centrum rozmanitých kultúr. Po celý rok sa v ňom neustále konajú rôzne festivaly, výstavy, prehliadky, divadelné a hudobné predstavenia (sídli tu svetoznámy symfonický orchester).

Slávne Art Institute uchováva zbierku francúzskych impresionistov, ako aj diela amerického umelca Granta Woodsa. Diela René Magritte a Andyho Warhola sa nachádzajú v Museum of Contemporary Art. Ernest Hemingway sa narodil v západnom predmestí v blízkosti štvrte Oak Park.

Sears Tower – neodmysliteľná súčasť Chicaga

Slávni architekti, akými boli Louis Sullivan, Mies van der Rohe a Frank Lloyd Wright a jeho Prairie School of



Architecture, sa pričínili o architektonický rozvoj mesta, v ktorom skombinovali priemyselnú a umeleckú tradíciu. Prvý mrakodrap s oceľovou konštrukciou Reliance Building (v súčasnosti Hotel Burnham) bol postavený v Chicagu.

Najnovším príspevkom k mestskej architektúre bol Millennium Park, v ktorom sa nachádzajú práce Franka Gehryho, Jaume Plensa a Anish Kapoor. Najvyššími budovami sú Sears Tower (443 m najvyššia budova USA, 3. najvyššia na svete), a John Hancock Center (344 m).

Projekt Sears Toweru vznikol v ateliéri chicagskej architektonickej firmy Skidmore, Owings & Merrill, podobne, ako John Hancock Center. Hlavným designerom bol Bruce Graham (1925) ktorému asistoval šéfinžinier Fazlur Khan (1929-1982). Vlastná výstavba, na ktorej sa v niektorých chvíľach podieľalo až

1600 pracovníkov, trvala tri roky. Výsledkom je pomerne originálna konštrukcia skladajúca sa z deviatich tubusov.

Hneď po dokončení sa Sears Tower stal symbolom Chicaga, podobne ako sa napríklad Eiffelova veža stala symbolom Paríža. Aj keď sa Sears Tower nedostal na rozdiel od Eiffelovky do mestskeho znaku, aj tak hrá úlohu ikony, ktorá jednoznačne charakterizuje líniu chicagských mrakodrapov (skyline) a odlišuje ju od ktorýchkoľvek iných. Šedočierna silueta je to prvé čo uvidíte, nech sa blížite k Chicagu z ktoréhokoľvek smeru. Ale až výhľad z vyhladkovej galérie (skydeck observatory) na 103. poschodí, návštevníkovi umožní vychutnať štruktúru mesta. Až táto vtáčia perspektíva má pozoruhodnú schopnosť umožniť návštevníkovi uvidieť z odstupe mesto, ktoré sa inak dávno vymklo



obzorom človeka na chodníku. Preto som neváhal a vstúpil do návštevníckej lobby, odkiaľ ma prvý výťah veľmi nelogicky zaviezol najskôr do podzemia kúpiť si vstupenku, a až potom ďalší výťah ma za necelú minútu dopravil na najvyššie položené vyhladkové poschodie na svete. Počas jazdy ešte uvidíte krátky film o Sears Tower a hore si už len budete musieť priznať, že takú výšku ste naozaj nečakali. Pri peknom počasí je dohľad až sto kilometrov a môžete si povedať, že ste videli okrem Illinois aj Indianu, Michigan a Wisconsin bez toho, že by ste opustili Chicagu.

John Hancock Center

Ďalšia pozoruhodná stavba, ktorá mňa ako architekta a vášnivého obdivovateľa mrakodrapov zaujala, bol John Hancock Center. Je to 344 metrov vysoký mrakodrap v Chicagu v Illinois. Bol postavený v rokoch 1965 až 1969 podľa návrhu firmy Skidmore, Owings a Merrill.





Je to tretí najvyšší mrakodrap v Chicagu a štvrtý najvyšší v Spojených štátoch, po budovách Sears Tower, Empire State Building a Aon Center.

Na vrchole mrakodrapu na 95. a 96. poschodí sa nachádza reštaurácia s výhľadom na mesto. Pri pohľade na sever možno vidieť Lincoln Park a bohatšie štvrte s niekoľkými modernými obytnými mrakodrapmi. Pri pohľade na východ je vidieť Michiganské jazero, ktoré je rozlohou väčšie ako Slovensko. Na juhu je vidno downtown, centrum mesta s mrakodrapmi. Západným smerom sa zase rozprestierajú rozsiahle predmestia. John Hancock Center sa nachádza v severozápadnej časti downtownu, vo štvrti Near North.

Všade samé mrakodrapy

Celé Chicago je posiate výškovými budovami a monumentálnymi stavbami – mrakodrapmi. Má aj svoje praktické vysvetlenie. Ide o tzv. Chicagskú školu

alebo chicagský štýl, čo je označenie skupiny architektov činných v Chicagu a v New Yorku koncom 19. a v prvej štvrtine 20. storočia (najmä v rokoch 1883 až 1893). Vznik tohto architektonického smeru podmienilo viacerou skutočnosť. Prvou bola snaha o pravidelnú segregáciu pozemkov v Chicagu z dôvodu využitia plochy mesta. To zapríčinilo vznik tzv. mestských blokov, ktorými je Chicago charakteristické, a snahu o využitie pozemku čoraz viac do výšky. Jedným z dôvodov bola aj bezpečnosť a odolnosť proti požiarom. Chicago bolo vo veľkej miere zdevastované dvomi rozsiahlymi požiarimi v rokoch 1871 a 1874, čo si vyžiadalo zmenu stavebných materiálov a vytvorenie ochranných vrstiev obaľujúcich nosnú konštrukciu. Najvýznamnejším znakom Chicagskej školy bol prechod od nosných stien ku skeletovému systému, ktorý zaručoval pevnosť a stabilitu konštrukcie aj vo

výškach, do ktorých sa doteraz budovy s obmedzenou plochou nedostávali. Skelet bol aj významným fasádnym prvkom. Bol často priznávaný, rozčleňoval fasádu a vytváral tak jednoduchý a prirodzene pôsobiaci raster. Skelet vyplňali vysoké okná a zaručovali tak vynikajúce preslnenie priestorov, v tom čase najmä s administratívnou funkciou. Na fasádach sa používali tiež vo veľkej miere rastlinné motívy ovplyvnené v Európe rozšírenou secesiou, ktoré sa postupne z budov strácali a vznikali tak čisto funkčný výraz stavby. Jedným zo znakov bola aj funkčná diferenciácia podlaží, pri ktorej boli na spodných podlažiach umiestnené obchody a služby, na vyšších kancelárie. Kvôli jednému monumentálnemu mrakodrapu a fenomenálnemu tvorcovi sa do Chicaga ešte vrátim. Už o pár rokov by mal padnúť ďalší výškový rekord. V Chicagu koncom roku 2011 dokončia budovu pod názvom



Chicagská špirála – Chicago Spire (písali sme o nej v Stavbe 12/2007 – pozn. red.). S plánovanou výškou vyše šesťsto metrov by mala byť najvyššou obytnou budovou sveta. Chicagskú špirálu stavajú na okraji jazera Michigan, v blízkosti ústia rieky Chicago River. Budovu naprojektoval fenomenálny španielsky architekt Santiago Calatrava. Ten okrem špirály naprojektoval aj budovu letiska v Lyone alebo olympijský športový komplex v Aténach. Developerom stavby je spoločnosť Shelbourne Development. Budova s výškou viac ako 600 metrov (presne 606,9 metra) bude najvyššou budovou sveta, v ktorej sa nachádzajú len byty. Zároveň bude najvyššou

budovou „západného sveta“ a súčasne „najštithlejšou“ budovou sveta. Vzhľadom na unikátny sedemuholníkový špirálovitý tvar bude každé poschodie posunuté v porovnaní s najbližším poschodím o 2,44 stupňa. Vonkajšia konštrukcia Chicagskej špirály bude zo skla a ocele. Developer avizuje, že budova bude ohľaduplná k životnému prostrediu. Na chladenie využijú vodu z blízkej rieky, okrem podzemného parkoviska pre autá tu budú aj stojany pre štyristo bicyklov. Zaujímavosťou budovy sú výťahy. Chicagská špirála bude mať najdlhšie výťahy na svete v dĺžke 568 metrov. Priemerná doba čakania na jeden zo sedemnástich výťahov nachádzajúcich sa v budove je

vypočítaná na 32 sekúnd. Budúca rekordná budova bude mať 150 poschodí a takmer tisícdeväťsto bytov. „Každý z nich bude iný,“ informuje developer. Jedno- až štvorizbové byty sú naplánované s rozlohou od necelých päťdesiat až po takmer tisíc metrov štvorcových. Najrozľahlejším bytom bude dvojposchodový apartmán umiestnený na 141. a 142. poschodí. Predáva sa za 40 miliónov dolárov. Cena najlacnejšieho bytu začína na hranici 750 tisíc dolárov. Budova bude niesť „rukopis“ Santiaga Calatru v podobe apartmánov s názvom „Galéria“. Tieto budú väčšie ako ostatné byty, ich spoločným znakom bude spálňa s kruhovou postelou oddelená posuvnými dverami zo skla. Strop v Galérii osadia drevenými panelmi, v celej budove budú stropy vysoké tri metre. Okná v bytoch budú kombináciou vertikálnych a lichobežníkových sklenených panelov. Dvere na bytoch so špeciálnym dizajnom, vytvoreným pre Chicagskú špirálu, vyrobia z masívneho dreva. V zariadení bytov bude okrem dreva





(podlahy budú z masívu) prevládať aj kameň. Kuchyniam alebo kúpeľniam tak bude dominovať žula či mramor. Exkluzívna stavba ponúka pre budúcich obyvateľov nadštandardné vybavenie spoločných priestorov, a to hneď na celých troch poschodiach. Zahŕňa nonstop recepciu, fajčiarsku miestnosť,

knižnicu, ako aj herňu pre deti. V budove sa bude nachádzať súkromné kino využiteľné aj ako divadlo, jedáleň pre obyvateľov alebo lezecká stena. Nebude chýbať biznis centrum, konferenčná miestnosť a súkromná vinotéka. Tak toto naozaj stojí za to vidieť.

Mesto kontrastov

Ešte jedna zaujímavosť v Chicagu. V Parku pri jazere som žasol nad touto obrovskou kvapkou „vody“ vyrobenej z leštenej nerezovej ocele. Nepodarilo sa mi nájsť ani jediný spoj. Okrem množstva pamiatok, atrakcií a miestnych akcií som, samozrejme, obišiel niekoľko miestnych štvrtí. Chicago je extrémne multikulturálne mesto, kde žije okrem iného aj obrovská hispánska komunita, armáda Poliakov (Chicago je druhé najväčšie poľské mesto po Varšave), mnoho Čiňanov, Indov, a dokonca i zopár Čechov a Slovákov. Boli sme sa pozrieť v čínskej štvrti, ale „nepochotne sme si zorganizovali“ aj pochod černošským dištriktom s množstvom rozpadajúcich sa posprejovaných budov a potulujúcini sa miestnymi černochoňmi so štýlovým „kazeťákom“.

Toto mesto patrí medzi najimpozantnejšie mestá Spojených Štátov a mňa, priznám sa, vtiahlo do svojho pulzujúceho života. Či už ste nadšencom architektúry, športu, hudby, divadla, múzea, alebo nakupovania, každý si tu príde na svoje. Vychutnal som si jedinečné umenie v Chicagoes Art Institute. Športovní fanúšikovia by v žiadnom prípade nemali vynechať baseballový zápas na Wrigley Field. Pre štýlovú večeru je tu legendárny Ed Debevicęs, podnik v štýle 50. rokov. Veľký biznis, široké kultúrne spektrum, počnúc impozantnou architektúrou a končiac zábavou na úrovni – v Chicagu skrátka pulzuje život. O to viac vás prekvapí kontrast, ktorý Chicago ponúka. ■

